

Føroyar ógvuliga langt burturi tey fyrri árin

Forsætismálaráðið, ið er inngongdin hjá føroyingum til Danmark, hevur 80 ár á baki

Tað fer ikki ein vika og kanska ikki ein dagur aftur um, uttan at danska forsætismálaráðið verður havt á lofti í føroysku fjølmiðlum, og teir reyðu møblarnar, tey reyðu teppini, glas-húðarnar og lyftuna í Slots-hólminum 10 í Keypmannahavn kennast vit alt betur við.

Føroyskir politikkarar hava av og á vitjað í forsætismálaráðnum til allar tíðir, tí sambandið millum Føroyar og Danmark hevur gingið gjøgnum forsætismálaráðið.

Vanligi føroyingurin hevur neyván hugsað um gongdina í forsætismálaráðnum, men seinastu tvey árin vita vit meiri um hetta. Tað kemst partvís av, at føroyingar síðani 6. oktober 1992 hava verið meiri á Slots-hólminum, enn teir hava verið áður, og partvís kemst tað av, at fjølmiðlarnir eru raskari at gera burtur úr nú, enn teir hava verið.

Manningin, sum nú myndar politiska og umsit-ingarliga partin av stýrinum hjá okkum, eru fødd undir krígunum og eftir krígið. Tey eru úr øðrum og alt meiri úr triðja politiska ættarliðnum, síðani vit í 1948 finga heimastýrslógina. So at siga øll í umsit-ingini og nógvir politikkarar eru skúlaði í Danmark, men tey hava neyván slíð teppini í forsætismálaráðnum, meðan tey hava búleikast í Keypmannahavn, Århus ella í Odense.

Í fyrsta ættarliðnum, sum myndaði politiska pallin í Føroyum eftir krígið, vóru fleiri, ið høvdu búið í Danmark øll krígsárin. Hesi vóru ikki ókend við forsætismálaráðið. Føroyingar, sum vóru innstongdir í Danmark undir krígunum, finga frá dansku stjórnini rentufri lán. Hevði tað verið nú, so vóru pengarnir ivaleyst fluttir gjøgnum peningastovn, men soleiðis var ikki tá. Útgjaldið fór fram yvir diskinn í forsætismálaráðnum, so vildu føroyingarnir fáa lán, so noyðust teir at mæta upp har.

Eftir krígið varð avrátt, at tá kríglánini vóru góldin aftur, skuldi peningurin koma samstarvinum millum Føroyar og Danmark til góða á einhvønn hátt. Úrslitið av tí gjørdist Dansk-Færøsk Kulturfond, sum framvegis er virkin og

Eingin hevur verið danskur forsætisráðharri so leingi sum Thorvald Stauning. Hann var forsætisráðharri í meira enn 15 ár

Stauning verjumálaráðharri umframt at vera stjórnarleiðari.

Langt burturi

Tey fyrstu árin eftir, at Føroyar vóru lagdar undir forsætismálaráðið hildu starvsfólkin har, at Føroyar vóru ógvuliga langt burtur. Serliga um vetrarnar, tá tað bara var postsamband 14. hvønn dag. Í søguligum tilfari, sum finst um forsætismálaráðið, verður greitt frá, at tað altíð kendist á arbeidsgöngdini, tá skipið skuldi fara úr Keypmannahavn.

Tey fáu starvsfólkin í forsætismálaráðnum stríddust øll við at fáa postin kláran, og tað var sum oftast í evstu løtu, áðrenn langangurin var tikin, at eitt av starvsfólkunum kom stundandi við

til. Í 1924 gjørdist javnaðarmáðurin Thorvald Stauning forsætismálaráðharri. Í mun til Neergaard, ið hevði havt tað stóra figgjarmálaráðið at arbeiða við, valdi Stauning sær eitt vinnumálaráð, sum hann ynskti at styrkja. Henda ráðharrastovan hevði langt í frá so nógva at halda skil á sum figgjarmálaráðið, og tí fekk Stauning stundir at arbeiða við at styrkja um forsætismálaráðið.

Forsætismálaráðið hevði framman undan havt við at gera viðurskiptini við Suð-urjútland og Ísland, og tí var tað mett ikki at vera burturvið, at viðurskiptini við Grønland og Føroyar vóru í uppskoti at leggja undir forsætismálaráðið. Stauning fór frá sum forsætismálaráðharri fram móti júl-um í 1926, og nýggi forsætismálaráðharrin, Madsen-Mygdal, var ikki so heitur fyri at broyta viðurskiptini hjá forsætismálaráðnum.

Stauning gjørdist forsætismálaráðharri av nýggjum 30. apríl 1929, og hann arbeiðdi framvegis miðvíst fram ímóti, at forsætismálaráðharrin skuldi vera stjórnarleiðari burtur av, uttan at hava ábyrgdina av øðrum ráðharrastovum. Tá viðurskiptini viðvíkjandi Grønlandi og mál viðvíkjandi Føroyum, sum hvørki høvdu nátturliga undir eina av hinum ráðharrastovum ella kundu mestast at hoyra undir fleiri ráðharrastovur, komu undir forsætismálaráðið í 1935, var

postinum, sum skuldi til Føroya - tey fyrri árin til amtmannin og tey seinnu árin til ríkisumboðsmannin og landsstýrið.

Í 1954 kom í lag telefon-samband yvir radio, og tá batnaði sambandið nógva, men tað var ikki gott, tí um viðurskiptini í rúmdini vóru ólagalig, so var tað ikki ókent, at sambandið slitaði.

Forsætismálaráðið kendi seg at fáa nógva betru samband við Føroyar, tá ein kaðal varð lagdur í 1962. Tá bar til at samskipta yvir vanliga telefon og fjarskrivara,

Seinast almenn umboð úr Føroyum vitjaðu í forsætismálaráðnum var tá Edmund Joensen, lögmaður var og heilsaði upp á Poul Nyrup Rasmussen, forsætisráðharra, í samband við setanina av fólkatinginum herfyri

og síðani flogferðslan gjørdist reglulig og tele-faksið kom, rokna tey í forsætismálaráðnum ikki Føroyar longri burtur enn aðrar partar av danska kongarikinum.

Stjórnarleiðarar í Danmark í hesi øldini

tíðarskeið	ár	mánaðir	dagar	forsætisráðharri
27.04.00.-24.07.01.	1	2	27	Hannibal Sehested
24.07.01.-14.01.05.	3	5	21	Johan Henrik Deuntzer
14.01.05.-12.10.08.	3	8	28	J. C. Christensen
12.10.08.-16.08.09.	0	20	4	Dr. phil. N. T. Neergaard (I)
16.08.09.-28.10.09.	0	2	12	Grevi J. L. Holstein-Ledreborg
28.10.09.-05.07.10	0	8	7	Carl Theodor Zahle (I)
05.07.10.-21.06.13.	2	11	16	Klaus Berntsen
21.06.13.-29.03.20.	6	9	8	Carl Theodor Zahle (II)
30.03.20.-05.04.20.	0	0	6	Otto Liebe
05.04.20.-05.05.20.	0	1	0	M. P. Friis
05.05.20.-23.04.24.	3	11	18	Dr. phil. N. T. Neergaard (II)
23.04.24.-14.12.26.	2	7	21	Thorvald Stauning (I)
14.12.26.-30.04.29.	2	4	16	Thomas Madsen-Mygdal
30.04.29.-03.05.42.	13	0	3	Thorvald Stauning (II)
04.05.42.-09.11.42.	0	6	5	Vilhelm Buhl (I)
09.11.42.-30.08.43.	0	9	21	Erik Scavenius
05.05.45.-07.11.45.	0	6	2	Vilhelm Buhl (II)
07.11.45.-13.11.47.	2	0	6	Knud Kristensen
13.11.47.-30.10.50.	2	11	17	Hans Hedtoft (I)
30.10.50.-30.09.53.	2	11	0	Erik Eriksen
30.09.53.-29.01.55.	1	3	30	Hans Hedtoft (II)
01.02.55.-19.02.60.	5	0	18	H. C. Hansen
21.02.60.-03.09.62.	2	6	13	Viggo Kampmann
03.09.62.-02.02.68.	5	4	30	Jens Otto Krag (I)
02.02.68.-11.10.71.	3	8	9	Hilmar Baunsgaard
11.10.71.-05.10.72.	0	11	24	Jens Otto Krag (II)
05.10.72.-19.12.73.	1	2	14	Anker Jørgensen (I)
19.12.73.-13.02.75.	1	1	25	Poul Hartling
13.02.75.-10.09.82.	7	8	28	Anker Jørgensen (II-V)
10.09.82.-29.01.92.	9	4	19	Poul Schlüter (I-III)
29.01.93.-				Poul Nyrup Rasmussen

BERGMENN
dansktónleikur ið slugir